

עמלק: בעייה ופתרונה

The Amalek Conundrum Resolved

(1) שמות יז, יד-טז

וַיֹּאמֶר ה' אֶל-מֹשֶׁה כְּתֹב זֶאת זִכְרוֹן בְּפֶסֶד וְשִׁים בְּאָזְנֵי יְהוֹשֻׁעַ **כִּי-מָחָה אֶמְחָה אֶת-זִכְר עַמְלֶק מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם:** וַיְבִן מֹשֶׁה מִזְבֵּחַ וַיִּקְרָא שְׁמוֹ ה' נָסִי: וַיֹּאמֶר כִּי-יָד עַל-פִּסֵּי יָהּ מִלְחָמָה לֵּה' בַּעֲמַלְק מִדֶּדֶד:

(2) דברים כה, יז-ט

זְכוֹר אֶת אֲשֶׁר-עָשָׂה לְךָ עַמְלֶק בְּדַרְךָ בְּצֵאתְכֶם מִמִּצְרַיִם: אֲשֶׁר קָרַךְ בְּדַרְךָ וַיִּזְנֹב בְּךָ כָּל-הַנְּחָשִׁים אֲחֵיךָ וְאֶתְהָ עֵיף וַיִּגַּע וְלֹא יָרָא אֱלֹהִים: וְהָיָה בְּהִנִּיחַ ה' אֱלֹהֶיךָ לְךָ מִכָּל-אֵיבֶיךָ מִסָּבִיב בְּאַרְצְךָ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ נַחֲלָה לְרִשְׁתָּהּ **תִּמְחָה אֶת-זִכְר עַמְלֶק מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם לֹא תִשְׁכַּח:**

(3) דה"א ד, מב-מג

וּמַהֲסוּ מִן-רַבְּנֵי שְׁמֵעוֹן הַלְכוּ לְהַר שַׁעִיר אַנְשִׁים חֲמִשׁ מֵאוֹת וּפְלִטָה וְנִעְרִיה וּרְפִיָּה וְעֻזַּיָּאל בְּנֵי יִשְׁעִי בְּרֵאשִׁים: **וַיָּבֹאוּ אֶת-שְׂאֵרֵי הַפְּלִטָה לְעַמְלֶק וַיִּשְׁבוּ שָׁם עַד הַיּוֹם הַזֶּה:**

(4) אסתר ג:א

אֲחֵרוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה גָדַל הַמֶּלֶךְ אֲחִישֵׁרוּשׁ **אֶת-הַמֶּן בֶּן-הַמִּדְיָא הַאֲגָגִי וַיִּנְשְׂאֵהוּ...**

(5) שמ"א טו

וַיֵּךְ שָׂאוּל אֶת-עַמְלֶק מִחוּלָה בּוֹאֵךְ שׂוֹד אֲשֶׁר עַל-פְּנֵי מִצְרַיִם: **וַיִּתְּפֹשׂ אֶת-אֲגָג מֶלֶךְ-עַמְלֶק חַי וְאֶת-כָּל-הָעַם הַחֲרִים לְפִי-חֶרֶב:** וַיַּחְמֹל שָׂאוּל וְהָעָם **עַל-אֲגָג** וְעַל-מִיטֵב הַצֹּאֵן וְהַבְּקָר וְהַמִּשְׁנֵים וְעַל-הַפְּרִים וְעַל-כָּל-הַטּוֹב וְלֹא אָבוּ הַחֲרִימָם וְכָל-הַמְּלָאכָה נִמְבֹזָה וְנִמַּס אֶתָּה הַחֲרִימוּ: וַיְהִי דְבַר-ה' אֶל-שְׁמוּאֵל לֵאמֹר: נַחֲמֵתִי כִּי-הִמְלַכְתִּי אֶת-שָׂאוּל לְמֶלֶךְ כִּי-שָׁב מֵאַחֲרַי וְאֶת-דָּבְרֵי לֹא הִקִּים וַיַּחַר לְשְׁמוּאֵל וַיִּזְעַק אֶל-ה' כָּל-הַלַּיְלָה: וַיִּשְׁפֹּם שְׁמוּאֵל לְקִרְיַת שָׂאוּל בְּבִקְרָו וַיִּגְדַּל לְשְׁמוּאֵל לֵאמֹר בְּאֵ-שָׂאוּל הַכְּרֵמְלָה וְהִנֵּה מַצִּיב לֹא יָד וַיִּסָּב וַיַּעֲבֹר וַיֵּרֵד הַגִּלְגָּל: וַיָּבֹא שְׁמוּאֵל אֶל-שָׂאוּל וַיֹּאמֶר לוֹ שָׂאוּל בְּרוּךְ אַתָּה לֵּה' הַקִּימֵתִי אֶת-דְּבַר ה': וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל **וְמָה קוֹל-הַצֹּאֵן הַזֶּה בְּאָזְנֵי וְקוֹל הַבְּקָר אֲשֶׁר אֲנֹכִי שֹׁמֵעַ:** וַיֹּאמֶר שָׂאוּל מֵעַמְלֶקִי הֵבִיאוּס אֲשֶׁר חָמַל הָעָם עַל-מִיטֵב הַצֹּאֵן וְהַבְּקָר לְמַעַן זָבַח לֵה' אֱלֹהֶיךָ וְאֶת-הַיֹּתֵד הַחֲרָמֹנוּ: וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל-שָׂאוּל הֲרָף וַאֲגִידָה לְךָ אֶת אֲשֶׁר דָּבַר ה' אֵלַי הַלַּיְלָה וַיֹּאמֶר לוֹ דָּבַר: וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל הֲלוֹא אִסַּקְטָן אֶתָּה בְּעֵינֶיךָ רֹאשׁ שְׁבִטִי יִשְׂרָאֵל אֶתָּה וַיִּמְשַׁחךָ ה' לְמֶלֶךְ עַל-יִשְׂרָאֵל: וַיִּשְׁלַחךָ ה' בְּדַרְךָ וַיֹּאמֶר לְךָ וְהַחֲרַמְתָּה אֶת-הַחֲטָטָיִם אֶת-עַמְלֶק וְנִלְחַמְתָּ בוֹ עַד בְּלוֹתָם אֹתָם: וְלָמָּה לֹא-שָׁמַעְתָּ בְּקוֹל ה' וַתַּעַט אֶל-הַשְּׁלָל וַתַּעַשׂ הַרַע בְּעֵינֵי ה':... וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל הַגִּישׁוּ אֵלַי **אֶת-אֲגָג מֶלֶךְ עַמְלֶק וַיִּלַּךְ אֵלָיו אֲגָג מֵעַדְנָת וַיֹּאמֶר אֲגָג אֵכֵן סַר מִדְּ-הַמּוֹת:** וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל **כִּי-אֲשֶׁר שָׁבָה נָשִׁים חֲרָבְךָ כִּי-תִשָּׁבֵל מִנְּשִׁים אִמְךָ וַיִּשְׁפֹּף שְׁמוּאֵל אֶת-אֲגָג לְפָנָי ה' בַּגִּלְגָּל:**

(6) משנה מסכת מגילה פרק ג משנה ד

ראש חדש אדר שחל להיות בשבת קורין בפרשת שקלים חל להיות בתוך השבת מקדימין לשעבר ומפסיקין לשבת אחרת **בשניה זכור** בשלישית פרה אדומה ברביעית החדש הזה לכם בחמישית חוזרין לכסדרן לכל מפסיקין בראשי חדשים בחנוכה ובפורים בתעניות ובמעמדות וביום הכפורים:

(7) תוספתא מסכת מגילה (ליברמן) פרק ג

בשניה זכור ומפסיקין כה אמר ה' פקדתי את אשר עשה עמלק לישראל
אי זו היא שבת שנייה כל ששבתים חל להיות בתוכה ואפילו בערב שבת

(8) מגילה ז ע"א

שלחה להם אסתר לחכמים: כתבוני לדורות. שלחו לה: הלא כתבתילך שלישים, שלישים ולא רבעים. עד שמצאו לו מקרא כתוב בתורה כתב זאת זכרון בספר,

- כתב זאת - מה שכתוב כאן ובמשנה תורה,
- זכרון - מה שכתוב בנביאים,
- בספר - מה שכתוב במגילה.

כתנאי:

- כתב זאת - מה שכתוב כאן,
- זכרון - מה שכתוב במשנה תורה,
- בספר - מה שכתוב בנביאים, דברי רבי יהושע.

רבי אלעזר המודעי אומר:

- כתב זאת - מה שכתוב כאן ובמשנה תורה,
- זכרון - מה שכתוב בנביאים,
- בספר - מה שכתוב במגילה.

(9) עמוס א:א

**כֹּה אָמַר ה' עַל-שְׁלֹשָׁה פְּשָׁעֵי אֲדָוִם וְעַל-אַרְבָּעָה לֹא אֲשִׁיבֵנּוּ
עַל-דָּרְפּוֹ בַחֲרָב אַחֲרָיו וְשָׁחַת רַחֲמָיו וַיִּטְרֹף לְעַד אָפוֹ וְעִבְרָתוֹ שָׁמְרָה נֶצַח:**

(10) משנת רבי אליעזר פרשה ט עמוד 164

ויטרף אפו, זה עמלק. ועברתו שמרה נצח, בימי המן.

(11) תלמוד ירושלמי (ונציה) מסכת מגילה א:ה [ע"ד]

רבי שמואל בר נחמן בשם רבי יונתן שמונים וחמשה זקינים ומהם שלשים וכמה נביאים היו מצטערין על הדבר הזה אמרו כתיב אלה המצות אשר צוה יי את משה אילו המצות שנצטוינו מפי משה כך אמר לנו משה אין נביא אחר עתיד לחדש לכם דבר מעתה ומרדכי ואסתר מבקשי' לחדש לנו דבר לא זזו משם נושאי' ונותנין בדבר עד שהאיר הקדוש ברוך הוא את עיניהם ומצאו אותה כתוב' בתור' ובנביאי' ובכתוב' הדא היא דכתי' ויאמ' יי אל משה כתוב זאת זכרון בספר:

- זאת תורה כמה דתימ' וזאת התורה אשר שם משה לפני בני ישראל
- זכרון אילו הנביאים וכתב ספר הזכרון לפניו ליראי יי וגו'
- בספר אילו הכתובים ומאמר אסתר קיים את דברי הפורים האלה ונכתב בספר

רב ורבי חנינה ורבי יונתן ובר קפרא ורבי יהושע בן לוי אמרו

המגילה הזאת נאמרה למשה מסיני אלא שאין מוקדם ומאוחר בתורה

(12) מגילה יב ע"ב - יג ע"א

רבא אמר: כנסת ישראל אמרה לאידך גיסא: ראו מה עשה לי יהודי ומה שילם לי ימיני, מה עשה לי יהודי - דלא קטליה דוד לשמעיה, דאיתיליד מיניה מרדכי, דמיקני ביה המן. ומה שילם לי ימיני - דלא קטליה שאול לאגג, דאיתיליד מיניה המן, דמצער לישראל.

(13) תוספתא מסכת ידים (צוקרמאנדל) ב"ז

בו ביום עמד יהודה גר עמוני לפניהם בבית המדרש אמר להן מה אני לבוא בקהל אמר לו רבן גמליאל אסור אתה אמר לו ר' יהשע מותר אתה אמר לו רבן גמליאל הא כת' לא יבוא עמוני ומואבי בקהל י"י וכי עמון ומואב במקומן הן עומדין כבר עלה סנחריב וערבב את כל האומות שנ' ואסיר גבולות עמים ועתידותיהם שוּסתי אמר לו רבן גמליאל הכתוב אומר ואחרי כן אשיב את שבות בני עמון כבדאשונה אמר י"י אמר עד אן לא שבו אמר ר' יהשע הכתוב אומר ושבתית את שבות עמי ישראל כדרך שאלו לא שבו כך הם לא שבו:

(14) רמב"ם הלכות מלכים ה:ד-ה

ד) מצות עשה להחרים שבעה עממין שנאמר החרם תחרימם, וכל שבא לידו אחד מהן ולא הרגו עובר בלא תעשה שנאמר לא תחיה כל נשמה, וכבר אבד זכרם.

ה) וכן מצות עשה לאבד זכר עמלק, שנאמר תמחה את זכר עמלק, ומצות עשה לזכור תמיד מעשיו הרעים ואריבתו, כדי לעורר איבתו, שנאמר זכור את אשר עשה לך עמלק, מפי השמועה למדו זכור בפה לא תשכח בלב, שאסור לשכוח איבתו ושנאתו.

(15) רמב"ם הלכות איסורי ביאה יב:כה

כשעלה סנחריב מלך אשור בבל כל האומות ועירבם זה בזה והגלה אותם ממקומם, ואלו המצרים שבארץ מצרים עתה אנשים אחרים הם, וכן האדומים שבשדה אדום, והואיל ונתערבו ד' אומות האסורים בכל אומות העולם שהן מותרים הותר הכל, שכל הפורש מהן להתגייר חזקתו שפירש מן הרוב לפיכך כשיתגייר הגר בזמן הזה בכל מקום בין אדומי בין מצרי בין עמוני בין מואבי בין כושי בין שאר האומות אחד הזכרים ואחד הנקבות מותרין לבא בקהל מיד.